

جریمه بانکی یا وجه التزام؟

دریافت جریمه دیرکرد از گیرندگان تسهیلات بانکی براساس نظر تمامی مراجع عظام تقلید قبل و پس از انقلاب حرام است اما درباب جریمه بدهکاران بانکی که اراده‌ای برای بازپرداخت مطالبات بانکها را ندارند، اجماع نظر وجود دارد.

دکتر سیدعباس موسویان: دریافت جریمه دیرکرد از گیرندگان تسهیلات بانکی براساس نظر تمامی مراجع عظام تقلید قبل و پس از انقلاب حرام است اما درباب جریمه بدهکاران بانکی که اراده‌ای برای بازپرداخت مطالبات بانکها را ندارند، اجماع نظر وجود دارد.

البته اینکه آیا جریمه دریافتی از فرد متخلف به‌عنوان کسی که پیمان‌شکنی کرده، باید به بانک پرداخت شود یا مربوط به بیت‌المال است، این نظریه وجود دارد که تمامی جرایم دریافتی از افراد متخلف باید به بیت‌المال واریز شود و این حاکم شرع است که اگر در شرایط خاص به مصلحت بداند می‌تواند حکم بدهد که بخشی از جریمه دریافتی از بدهکارانی که عمداً تسهیلات دریافتی را برنمی‌گردانند، به بانکها اختصاص داده شود. البته موضوع مهم دیگر این است که باید تفاوت قائل شد بین افرادی که واقعا اراده‌ای برای بازپرداخت تسهیلات دریافتی ندارند، با کسانی که توان پرداخت ندارند یا اینکه از برنامه اقتصادی‌شان عقب هستند و درصورت استمهال امکان بازپرداخت وجود خواهد داشت.

براساس قانون عملیات بانکداری بدون ربا، حسب نظر شورای پول و اعتبار و تأیید شورای نگهبان قانون اساسی، بانکها اجازه دارند در قراردادهای اعطای تسهیلات با مشتریان خود، بندی را به‌عنوان بند وجه التزام بگنجانند تا گیرندگان تسهیلات ملزم به بازپرداخت اصل و سود تسهیلات دریافتی در سررسید شوند که این موضوع الان قانون است و بانکها براساس آن اقدام می‌کنند. البته بین مراجع عظام تقلید و فقها بر سر کیفیت و چگونگی اعمال بند مربوط به وجه التزام در قراردادهای نفتی اختلاف نظر وجود دارد اما آنچه روشن است اینکه بانکها براساس قانون اساسی ملزم به اجرای قوانین و مقرراتی هستند که شورای نگهبان قانون اساسی بر آن تأکید دارد و آنها را تأیید کرده است.

بر همین اساس دریافت وجه التزام حسب قوانین موضوعه مورد تأیید شورای نگهبان جزو منابع بانکها محسوب می‌شود و نمی‌توان اقدام بانکها در گنجاندن قید وجه التزام در قراردادها و مطالبه آن از بدهکاران را خلاف شرع قلمداد کرد. بیم آن می‌رود که با زیر سؤال بردن قید وجه التزام در قراردادهای بانکی بدون ارائه راهکار عملیاتی و جایگزین آن، نظام بانکی و اقتصادی کشور مختل شود و حجم بسیار بالایی مطالبات معوق بانکها آن‌هم با وجود وجه التزام، جای تأسف دارد؛

حالا اگر بخواهیم قید وجه التزام را هم برداریم بدون اینکه راهکاری ارائه دهیم، باید فاتحه نظام بانکی و بانکداری را در کشور خواند. به نظر می‌رسد حالا که اختلاف‌نظرهای مراجع عظام تقلید و فقها در باب وجه التزام بانکها مطرح شده، این وظیفه سنگین بانک مرکزی است که با مطالعات وسیع و سنگین راهکاری پیدا کند که هم از حیث قوانین و مقررات قابل دفاع باشد و هم نظر اتفاق آرا یا اکثریت فقها را تأمین کند و مشروعیت شورای نگهبان را هم داشته باشد.

عضو کمیته فقهی بانک مرکزی